

IZVJEŠTAJ O PROCESU PRIPREMA STUDIJA UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU I SOCIJALNA PITANJA

ZA PROJEKAT

VJETROELEKTRANA GVOZD

11. april 2019. godina

SADRŽAJ

1	Uvod	1
2	Opis Projekta.....	2
3	Konsultativni proces	4
3.1	Prethodne aktivnosti	4
3.2	Planirane aktivnosti.....	6
4	Uticaji Projekta	7
4.1	Uticaji na životnu sredinu	7
4.2	Uticaji na socijalna pitanja	7
4.2.1	Lokalni kontekst	7
4.2.2	Otkup zemljišta.....	8
4.2.3	Kategorije uticaja.....	9
5	Zaključak.....	9

1 Uvod

Kompanija IVICOM Holding GmbH (IVICOM), uspešno je vodila razvoj i implementaciju projekta vetroelektrane Krново (VE Krново), kapaciteta 72 MW u Crnoj Gori. IVICOM je 2015. godine osnovao kompaniju Green Gvozd d.o.o. (Green Gvozd ili Nosilac Projekta) u cilju razvoja nove vetroelektrane Gvozd (VE Gvozd) na teritoriji opštine Nikšić, ukupne snage vjetroelektrane na mjestu predaje električne energije u prenosni sistem do 50 MW (Projekat).

IVICOM je 2018. godine potpisao Memorandum o razumevanju sa Elektroprivredom Crne Gore AD Nikšić (EPCG), kojim je EPCG zainteresovan da sarađuje sa kompanijom IVICOM u razvoju Projekta kroz preuzimanje manjinskog udela u kompaniji Green Gvozd, uz opciju da u narednoj fazi preuzme i većinski udeo. Ulazak EPCG-a u manjinsko vlasništvo kompanije Green Gvozd će, između ostalog, biti ostvaren kroz eksproprijaciju preostalog zemljišta potrebnog za izgradnju VE Gvozd, koje Green Gvozd nije uspeo da otkupi kroz direktne pregovore sa vlasnicima zemljišta.

Proces procene uticaja Projekta VE Gvozd je podeljen u dve celine, koje će biti predstavljene u različitim studijama, na sledeći način:

- Studija (elaborat) o proceni uticaja Projekta na životnu sredinu, koja će biti pripremljena u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom Crne Gore i uz primenu najbolje međunarodne prakse i standarda.
- Studija uticaja Projekta na socijalna pitanja, koja će biti pripremljena u skladu sa međunarodnim standardima.

Referentni međunarodni standardi koji će biti korišćeni tokom sprovođenja procene su standardi za zaštitu životne sredine i socijalna pitanja Međunarodne Finansijske Korporacije, članice grupacije Svetske Banke (International Finance Corporation – IFC).

Ovaj izveštaj je pripremljen od strane kompanije IVICOM, u saradnji sa konsultantima za socijalna pitanja, LINK 011, u cilju:

- Obaveštavanja i konsultovanja zainteresovanih strana o pripremi studija uticaja Projekta VE Gvozd na životnu sredinu i socijalna pitanja;
- Provere utvrđenog obima i sadržaja nacrtu Studije uticaja Projekta na životnu sredinu;
- Utvrđivanja obima i sadržaja Studije uticaja Projekta na socijalna pitanja.

Izveštaj se objavljuje na crnogorskom i engleskom jeziku, na internet prezentaciji kompanije Green Gvozd: <http://green-gvozd.com>

2 Opis Projekta

Lokacija na kojoj je planirana izgradnja VE Gvozd se nalazi na teritoriji opštine Nikšić u Crnoj Gori. Najbliže naseljeno mesto lokaciji na kojoj je predviđena izgradnja VE Gvozd je selo Gvozd koje se nalazi sa južne strane obuhvata, u njegovom podnožju. Šavnik je udaljen oko 9 km severno od obuhvata VE Gvozd, dok je Nikšić udaljen oko 12 km jugozapadno od obuhvata. Prikaz okvirne lokacije VE Gvozd je dat na Slici 1.

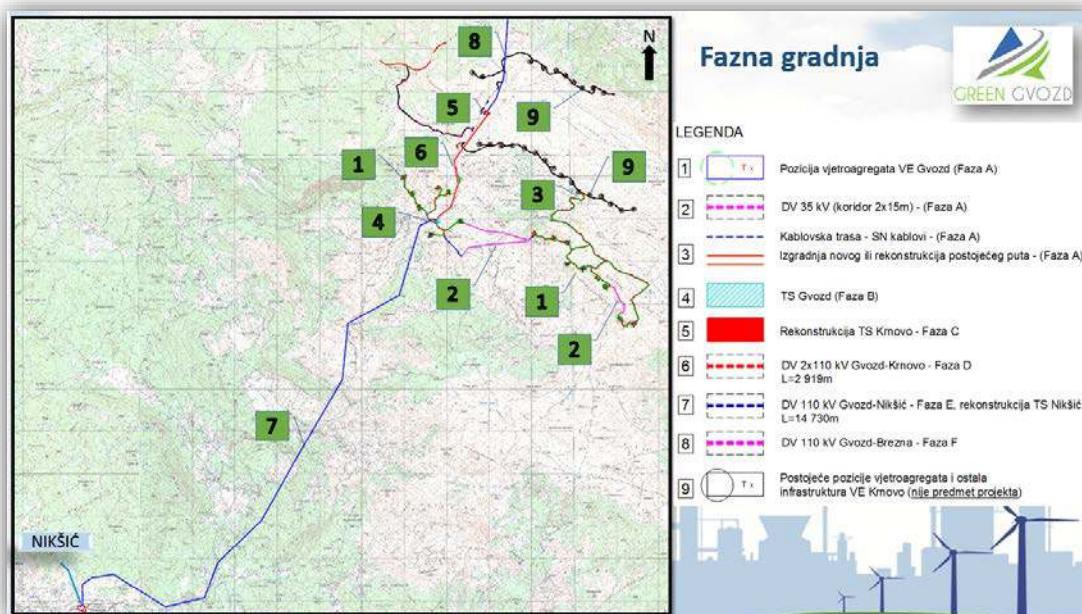

Slika 1

Projektne aktivnosti obuhvataju faznu izgradnju i puštanje u rad sledećih komponenti:

- Do 16 vetroagregata, izlazne snage do 5 MW, uz izgradnju tipskih platoa za montažu vetroagregata i temelja na koje će se postaviti stubovi vetroagregata;
- Trafostanica 33/110 kV Gvozd na projektnoj lokaciji;
- Rekonstrukcija trafostanice 33/110 kV Krново;
- Dalekovod 2x110 kV TS Gvozd - TS Krново, dužine 2,919 m;
- Dalekovod 110 kV TS Gvozd – TS Nikšić, dužne 14,730 m i rekonstrukcija trafostanice 35/110 kV Nikšić.

Prikaz komponenti Projekta dat je na Slici 2.

Slika 2

Za potrebe Projekta će takođe biti rekonstruisano ili izgrađeno oko 15 km puteva. Eksproprijaciju zemljišta neophodnog za izgradnju puteva će sprovesti opština Nikšić, sredstvima kompanije Green Gvozd.

Značaj izgradnje VE Gvozd i dobrobit za lokalnu zajednicu ogleda se u sledećim parametrima:

- razvijanje privrede, tehnološki razvoj;
- diverzifikacija proizvodnje i sigurnost snabdevanja električnom energijom;
- povećanje domaće proizvodnje i smanjenje uvoza energije;
- izvoz proizvedene električne energije nakon izgradnje, kroz TS (400)/110/35 kV Brezna;
- bez feed-in tarifa;
- smanjenje emisije CO₂;
- angažovanje lokalnih izvođača za potrebe izgradnje VE Gvozd;
- zapošljavanje lokalnog stanovništva za potrebe izgradnje i održavanja VE Gvozd;
- poboljšanje lokalne putne infrastrukture;
- naknada od zakupa i otkupa zemljišta;
- edukativne i turističke posete.

Planirani početak izvođenja radova za sve objekte je 2021. godina. Planirani završetak izvođenja radova za sve objekte je 2022. godina.

U trenutku pisanja ovog izveštaja, pripremljen je nacrt Studije uticaja Projekta na životnu sredinu koji će biti podnet Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine 12. aprila 2019. godine, u skladu sa procedurom propisanom Zakonom o proceni uticaja na životnu sredinu (Službeni list CG 75/18).

3 Konsultativni proces

3.1 Prethodne aktivnosti

Do sada su zainteresovane strane imale priliku da se upoznaju sa Projektom i mogućim uticajima, uopšteno u okviru procesa izrade i izmena Prostorno urbanističkog plana opštine Nikšić (2014/2016) i sa detaljima, u okviru procesa izrade i usvajanja Lokalne studije lokacije 'Gvozd', Nikšić (2018). Osim toga, Green Gvozd je obavljao i sastanke sa pojedincima, u cilju dobrovoljnog otkupa zemljišta neophodnog za projekat.

Za potrebe Projekta ishodi su i urbanističko-tehnički uslovi za VE Gvozd izdani 10. oktobra 2018. godine od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma, te urbanističko-tehnički uslovi za putnu infrastrukturu VE izdani 1. oktobra 2018. od strane Opštine Nikšić.

Osim toga, 1. i 2. aprila 2019. godine je tim sastavljen od predstavnika IVICOM Consulting iz Zagreba, Gvozd d.o.o. iz Podgorice, Instituta za razvoj i istraživanje u oblasti zaštite na radu (sektor za ekologiju) iz Podgorice i LINK 011 iz Beograda, održao sastanke sa ključnim zainteresovanim stranama čiji rezultati su predstavljeni u ovom poglavlju.

Sastanci su održani sa sledećim zainteresovanim stranama:

- Predstavnikom EPCG;
- Predstavnicima opštine Nikšić;
- Članovima komisije za utvrđivanje visine pravične naknade, obrazovane od strane Uprave za nekretnine, u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji Crne Gore;
- Predstavnicom Uprave za nekretnine područne jedinice Nikšić;
- Predstavnicima organizacije Ekološki pokret Ozon iz Nikšića;
- Predstavnicima organizacije Centar za zaštitu i proučavanje ptica (CZIP) iz Podgorice, članice Međunarodne unija za zaštitu prirode (International Union for Conservation of Nature) i krovne svetske organizacije Birdlife International;
- Predstavnikom Agencije za zaštitu prirode i životne sredine Crne Gore;
- Vlasnikom zemlje otkupljene od strane Green Gvozda za potrebe Projekta.

Predstavnici opštine Nikšić (Menadžer opštine i Glavni gradski arhitekta), izrazili su punu podršku Projektu, posebno imajući u vidu prethodni projekat VE Krnovo, čiji je razvoj i implementaciju vodila ista kompanija. Ukazali su na brojne dobrobiti koje je projekat doneo lokalnoj zajednici, od novih pristupnih puteva na Krnovu, angažovanju građevinskih kompanija iz Nikšića i ostalih delova Crne Gore na izgradnji vetroelektrane, nabavke robe i usluga od lokalnih dobavljača, poboljšanom snabdevanju električnom energijom, početku razvoja turizma, itd. Negativnih uticaja izgradnje VE Krnovo nije bilo, pa čak ni vezano za transport vetroagregata do lokacije projekta, koji je obavljan noću i nije ometao saobraćaj. Izrazili su očekivanje da će se isto nastaviti i sa izgradnjom VE Gvozd.

Predstavnici Uprave za nekretnine i komisije obrazovane za utvrđivanje visine pravične naknade, su pojasnili timu proces eksproprijacije i poslednje izmene Zakona o eksproprijaciji Crne Gore, obavestili tim o fazi u kojoj se eksproprijacija za projektne puteve nalazi (završena je procena vrednosti zemljišta, a radi se projekat parcelacije) i izrazili uverenje da neće biti ozbiljnijih problema oko pribavljanja zemljišta.

Tokom sastanka sa predstavnikom EPCG je potvrđeno da i Vlada Crne Gore, a i kompanija EPCG izgradnju vetroelektrane vide kao izuzetan doprinos energetsom sistemu države koji je u potpunosti u skladu sa strategijom razvoja sistema. Činjenica da će država posle 20 godina od početka Projekta postati vlasnik vetroelektrane dodatno osnažuje podršku koju EPCG i opština Nikšić pružaju kompaniji Green Gvozd. Eksproprijaciju i pribavljanje zemljišta za preostale vetroagregate, izgradnju dalekovoda i trafostanice će sprovesti EPCG, u skladu sa zakonima Crne Gore, ali i standardima međunarodne dobre prakse, sa kojom EPCG ima iskustva kroz projekte Svetske banke.

Održani su i sastanci sa dve nevladine organizacije, Ozon i CZIP. Obe organizacije su izrazile veliko zadovoljstvo što su uočeni nedostaci prilikom pripreme projekta VE Krnovo, u pogledu razmene informacija i saradnje, sada prevaziđeni. Takođe su izjavili da na osnovu iskustva sa VE Krnovo, ne očekuju ozbiljnije probleme u pogledu zaštite prirode i životne sredine za projekat VE Gvozd, ali da se nadaju da će se saradnja nastaviti i da su voljni da podele svoje podatke kako bi doprineli izradi kvalitetne Studije uticaja Projekta na životnu sredinu. Organizacija Ozon je predložila da se održi jedan poseban sastanak sa većim brojem organizacija na kome će biti predstavljena Studija uticaja Projekta na životnu sredinu, što je tim i prihvatio.

Održan je sastanak i sa predstavnikom Agencije za zaštitu prirode i životne sredine na kome je on obavestio tim da je Agencija vrlo dobro upoznata sa Projektom, jer su predstavnici Agencije već imali više sastanaka sa nosiocem Projekta. Predstavnik Agencije je potom upoznat sa sastancima koje je tim prethodno održao i zaključcima i dogovorima o narednim koracima, sa tih sastanaka. Ono što je posebno istaknuto u više navrata od strane predstavnika Agencije je zadovoljstvo pristupom kompanije saradnji sa zainteresovanim stranama. Predstavnik Agencije smatra da je pristup izuzetno dobar i da je to ono čemu se teži na svim projektima, kako bi se dobili najbolji rezultati i kako bi studije uticaja bile kvalitetne, a broj primedbi na njih, sveden na minimum. Naglašeno je da će projekat imati svu podršku Agencije i da njeni predstavnici stoje na raspolaganju kompaniji za svu potrebnu pomoć u daljem razvijanju Projekta, počevši od razmatranja nacрта Studije uticaja Projekta na životnu sredinu.

Prilikom razgovora sa jednom od vlasnica koja je svoju parcelu prodala kompaniji za potrebe izgradnje vetroagregata, potvrđeno je da je ona (i njen brat kao suvlasnik parcele) izuzetno zadovoljna i ponuđenom cenom, i procesom sklapanja ugovora i brzinom isplate dogovorene sume. Kako poseduje još nekoliko parcela u projektnom području, izrazila je spremnost da pod istim uslovima proda i njih, ukoliko Green Gvozd bude imao potrebe za dodatnim zemljištem. Takođe je potvrdila da prodato zemljište, pre prodaje, nije koristila ni ona ni njen brat, i da je retko uopšte odlazila da obilazi zemlju koju je nasledila. Takođe je potvrdila da i drugi vlasnici

koje poznaje retko odlaze do svojih parcela, između ostalog i zbog veoma nepristupačnog terena (koji će sada biti pristupačniji zbog izgradnje prilaznih i servisnih puteva), i da jedan mali broj njih ima vikendice, ali u podnožju lokacije VE Gvozd, koje koriste samo tokom leta, i to u kraćem periodu zbog snažnog vetra.

3.2 Planirane aktivnosti

Planirane buduće aktivnosti koje će biti sprovedene u cilju informisanja i konsultovanja zainteresovanih strana o Projektu i njegovim uticajima će biti predstavljene u okviru Plana uključivanja zainteresovanih strana, koji će biti pripremljen do sredine maja meseca 2019. godine i objavljen na internet prezentaciji kompanije Ivicom. Nakon toga, ovaj Plan će periodično biti revidiran od strane Nosioca Projekta, kako budu definisane nove aktivnosti saradnje.

Ukratko, aktivnosti saradnje koje su planirane u narednom periodu su:

- Objavljivanje ovog izveštaja na Internet prezentaciji kompanije Gren Gvozd;
- Sastanak sa nevladinim organizacijama u cilju upoznavanja sa procenjenim uticajima Projekta na životnu sredinu i predviđenim merama za njihovo eliminisanje i/ili ublažavanje, koji je planiran za kraj aprila 2019. godine;
- Objavljivanje Studije uticaja Projekta VE Gvozd na socijalna pitanja i Plana uključivanja zainteresovanih strana na internet prezentaciji kompanije Green Gvozd, planirano za sredinu maja 2019. godine;
- Poziv na učešće u javnoj raspravi i sama javna rasprava o Studiji uticaja Projekta VE Gvozd na životnu sredinu, koju će organizovati Agencija za zaštitu prirode i životne sredine u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom Crne Gore, tokom maja meseca 2019. godine.
- Sastanci sa vlasnicima zemljišta u okviru postupka eksproprijacije za potrebe Projekta.

4 Uticaji Projekta

4.1 Uticaji na životnu sredinu

U okviru nacрта Studije uticaja Projekta VE Gvozd na životnu sredinu, biće obrađeni uticaji i rizici u okviru sledećih kategorija:

- Kvalitet vazduha;
- Kvalitet voda;
- Zemljište;
- Lokalno stanovništvo (buka, vibracije, električno i magnetno zračenje, efekat treperenja senke, socio-ekonomski uticaji);
- Ekosistemi i geološka sredina (uticaji na ptice, na slepe miševce);
- Namenu i korišćenje površina;
- Komunalnu infrastrukturu;
- Zaštićena prirodna i kulturna dobra;
- Karakteristike pejzaža;
- Akcidentne situacije.

4.2 Uticaji na socijalna pitanja

4.2.1 Lokalni kontekst

Najbliže naseljeno mesto lokaciji na kojoj će biti izgrađena VE Gvozd je selo Gvozd koje se nalazi sa južne strane obuhvata, u njegovom podnožju. Selo je pretežno nenaseljeno, osim preko leta kada vlasnici koriste svoje objekte kao vikendice. Okolni teren je brdovit i veoma slabo naseljen. Zbog surove klime i snega koji se zadržava do maja meseca, a nekada i duže, zemlja se slabo koristi za poljoprivredu i to samo u nižim predelima. Uglavnom se sadi krompir, a okolne livade se koriste za ispašu.

Satelitski prikaz sela Gvozd dat je na Slici 3 – širi i uži prikaz (izvor: Google Earth) a fotografija lokacije na kojoj će biti izgrađen VE Gvozd dat je na Slici 4.

Slika 3

Slika 4

4.2.2 Otkup zemljišta

Otkup zemljišta za izgradnju vetroagregata je obavljen od strane kompanije Green Gvozd, na dobrovoljnoj bazi u oko 40% slučajeva. Za ostale turbine će verovatno morati da se sprovede postupak eksproprijacije koji će pokrenuti EPCG. Osnovni razlog je to što za jednu parcelu postoji mnogo vlasnika koji uglavnom žive u inostranstvu i do njih je teško doći. Kao primer se navodi jedan slučaj gde je poslednji upisani vlasnik zemljišta iz 1876 godine, a naslednika njegovog zemljišta danas ima preko 200. Vlasnica sa kojom se tim sastao je prezadovoljna i cenom i celim procesom otkupa, koji je protekao bez ikakvih problema i veoma brzo, a da sami vlasnici nisu imali nikakvih dodatnih troškova. Ponuđena (i prihvaćena) cena je oko četiri puta viša od tržišne vrednosti zemljišta (0,5 EUR po m² mada je i sama potražnja za ovim zemljištem veoma niska) i iznosila je 2 EUR po m². Osim zemljišta za vetroagregate, jedan deo ugaonih stubova za dalekovode je takođe otkupio Green Gvozd na dobrovoljnoj bazi, dok će se za zemljište potrebno za ostale stubovetakođe sprovesti eksproprijacija, koju pokreće EPCG. Na predmetnom zemljištu nema objekata. Po rečima predstavnika EPCG, na zemljištu ispod žica dalekovoda će biti uspostavljeno pravo službenosti, uz naknadu vlasnicima.

Eksproprijaciju zemljišta potrebnog za izgradnju pristupnih i servisnih puteva sprovodi opština Nikšić, kroz proces eksproprijacije. Kako će troškove eksproprijacije (i zemljišta) snositi kompanija Green Gvozd, jedinična cena naknade za zemljište će biti ista kao i za vetroagregate, tj. 2 EUR po m². Na predmetnom zemljištu takođe nema objekata.

Uopšteno uzev, radi se o veoma malim površinama koje se otkupljuju, o zemljištu koje nije plodno (uglavnom livade i njive 6 i 7 kategorije i krš, kao i veoma malo šume) i ne koristi se za

poljoprivredu, i čiji otkup neće uticati na izvore prihoda vlasnika. Sa druge strane, s obzirom da se izgradnjom pristupnih puteva olakšava pristup okolnim parcelama koje dobijaju na vrednosti, a da je ponuđena naknada znatno iznad tržišne vrednosti, očekuje se da neće biti većih protivljenja eksproprijaciji i ponuđenoj naknadi.

4.2.3 Kategorije uticaja

U okviru Studije uticaja Projekta VE Gvozd na socijalna pitanja, biće obrađeni uticaji grupisani u sledeće kategorije:

- Uticaji na upotrebu zemljišta;
- Prilike za zapošljavanje i za podizvođače i dobavljače;
- Uticaji na izvore prihoda;
- Uticaji na lokalnu infrastrukturu;
- Uticaji na zdravlje i bezbednost lokalne zajednice.

Detaljni podaci o uticajima Projekta biće prezentovani u Studiji (elaboratu) o uticaju Projekta na životnu sredinu, kao i u posebnoj Studiji uticaja Projekta na socijalna pitanja koje će biti objavljene na internet prezentaciji kompanije Ivicom.

5 Zaključak

Povratne informacije dobijene tokom sastanaka održanih 1. i 2. aprila će biti uzete u obzir tokom daljeg rada na proceni uticaja Projekta VE Gvozd na životnu sredinu i socijalna pitanja.

Kao što je već navedeno, pripremljeni nacrt Studije uticaja Projekta na životnu sredinu će biti podnet na ocenu Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine 12. aprila 2019. godine, u skladu sa zakonski propisanom procedurom. Sa druge strane, Studija uticaja Projekta na socijalna pitanja i Plan saradnje sa zainteresovanim stranama, kao uslov za ispunjavanje zahteva međunarodnih standarda dobre prakse, će biti objavljeni sredinom maja 2019. godine na Internet prezentaciji kompanije Ivicom: <http://green-gvozd.com>.